

Posudek rigorózní práce Mgr. Jany Špílerové „Frauenfiguren in der ‘Kudrun’ und im ‘Nibelungenlied’“

Paní magistra Jana Špílerová předkládá obsáhlou rigorózní práci (244 stran), která se zabývá rozbohem ženských postav v Kudrun a v Písni o Nibelunzích, způsoby získávání nevěsty v těchto eposech a otázkami souvislosti obou eposů.

Rigorózní práce splnila úkoly, které autorka vytyčila v anotaci (nečíslovaná strana; pro obsáhlost formulací zde neopakují) a v úvodu (zvláště s. 2). Výsledky svých podrobných rozborů autorka zobecnila na závěr jednotlivých oddílů a velmi výstižně pak v přiměřeně rozsáhlém resumé (německy s. 226- 230, česky s. 231-236, anglicky 237-242).

Autorka prokázala hlubokou znalost obou textů, zvláště Kudrun, a podrobila je důkladné analýze z hlediska cílů práce. Na místech, kde hrdinky jednají v podobných situacích, srovnává obraz Kudrun s vylíčením odpovídajících postav u Hartmanna a Gottfrieda. V celé práci najdeme řadu zajímavých drobných i větších postřehů, k nimž autorka dospěla na základě vlastní analýzy. Své výsledky porovnává kontinuálně s dosavadními názory v pracích německých germanistů a dochází k obecnějším závěrům o charakteru obou eposů. Vedle vlastní pečlivé analýzy přihlížela důsledně a k odborné literatuře, s níž se s kriticky a s nadhledem vyrovnává (z mnoha příkladů upozorňuji na strany 38, 44, 55, 73-74 atd.). Autorka výborně zná nejnovější literaturu o Kudrun; u Písni o Nibelunzích naproti tomu překvapuje absence prací Jana-Dirka Müllera a Joachima Heinzleho.

I když autorka oba eposy podrobila stejně hluboké analýze ze zvolených hledisek, přesto pochopitelně mohla více vytěžit, a to také učinila, z rozboru postav vystupujících v eposu Kudrun. Jako velký přínos práce vidím především podrobnou analýzou doložený diferencovaný obraz Kudrun, tedy rysů, které mu anonymní autor dal. Totéž platí i o rozboru autorova zobrazení Hilde II. U Písni o Nibelunzích, tolikrát i z hlediska jednání ženských postav a jejich charakteristiky zkoumané, samozřejmě těžko mohla přinést něco nového (a proto mohla svoje rozborů místy podstatně zkrátit) – to bych viděl především v její analýze setkání a rozhovoru Rüdiger a Kriemhildy a Krimhildina měnícího se přístupu a k navrhovanému sňatku s Etzelem a v tom, že Kriemhilda nepožívá na Etzelově dvoře takové vážnosti, aby se dvůr při její první konfrontaci s Hagenem postavil aktivně na její stranu. Za vynikající považuji tabelární přehled schémat získávání nevěsty a uzavírání sňatků v obou eposech (s. 209-219), a to kvůli nápaditému a vyčerpávajícímu stanovení aspektů zkoumání.

Autorčino vysoké hodnocení myšlenek vyjádřených v eposu Kudrun je jistě správné a souhlasím i s jejím názorem, že neobvyklé, dobově literárně netypické zobrazení ženských postav bylo patrně důvodem malého ohlasu díla u publika, jehož mužská část očekávala látky jiného druhu a řešení konfliktů jiným způsobem.

Čím je práce kvalitnější – a předložená rigorózní práce nesporně vysokou kvalitu má –, tím paradoxně vede k vyšším nárokům recenzentů na ni. Mám proto jistý počet připomínek, které nechtějí snižovat kvalitu práce, netýkají se většinou věcí zásadních, spíše techniky filologické práce a mají být podnětem k diskusi. Nevadí mi, že autorka vstupuje *in medias res* a že se zbytečně nezatěžuje opakováním obecně známých fakt o obou eposech, ale přece jen při nejmenším způsob přechodu k rozboru ženských postav v Písni o Nibelunzích (s. 136) je zarážející a netradiční.¹

Za nedostatek považuji, že autorka nikde, v žádné poznámce, neuvádí, podle čeho eposy cituje. U Písni o Nibelunzích je to sice zřejmé ze seznamu literatury, u Kudrun však v něm uvádí dvě vydání (z nichž mám k dispozici pouze Bartsche-Stackmanna; druhé ostatně autorka v seznamu literatury cituje neúplně, bez editora). U Písni o Nibelunzích pracuje s de Boorovým vydáním – nic proti tomu, tak je to obvyklé –, ale měla by to někde uvést a poznamenat, že se tedy její rozbor ženských postav (speciálně Kriemhildy) tím pádem týká toho, jak jsou zpodobněny v „kánonickém“ rukopisu B. Že jiné středověké verze vidí resp. chtějí vidět Kriemhildu jinak, mělo být v práci zmíněno. Trochu více filologické přesnosti bych si přál v citacích, především v té, která je uvedena na exponovaném místě práce (s. 3): v ambraském rukopisu nestojí *Chaudrun*, nýbrž *Chautrûn*. Že se v množství citátů objeví tu a tam nějaký neopravený překlep nebo drobný omyl v čísle verše sloky, je pochopitelné, ovšem případ číslování veršů na straně 146 jako 12/2-4 je nepřijatelný. Podle mého názoru by v citátech veršů měly být vyznačovány cézury; a pokud vybraný citát začíná Abversem, mělo by to být graficky vyznačeno. I v resumé autorka mj. připomíná, že Kudrun nelze chápat jako mučednici – „domněnka o ženě mučednici nebyla potvrzena“ (s. 232). To sice autorka celým svým rozbohem přesvědčivě prokázala, ale přece jen mi zase vadí drobný nedostatek technického charakteru: o této charakteristice se hovoří zvláště na s. 79 a přisuzuje se zřejmě

¹ Pokud je ovšem práce K. Schmittové tak vysoce hodnocena – neznám ji, ale s podobnými názory jsem se setkal už i jinde –, bylo by bývalo lepší ji umístit na začátek práce a metodicky se jí řídit. Zřejmě se s ní však autorka seznámila až při postupu práce, což je pochopitelné; pak ji ovšem neměla zařadit na tak exponované místo.

hlavně Hilgersovi (práci neznám), ale jeho práci necituje, a to ani z druhé ruky (zitiert nach: ...). Pro tvrzení o významu jména Kudrun (s. 69) chybí odkaz na literaturu.

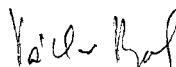
V Kudrun nikde nevidím labuť, o níž autorka píše na s. 56 a jinde, pouze obecné označení pták. U Kriemhildina snu před zavražděním Siegfrieda autorka správně říká, kdy s ním básník seznamuje publikum, ale z toho nevyplývá, kdy jej Kriemhilda skutečně měla (podle autorky na s. 146 až poté, co Hagenovi sdělila Siegfriedovo zranitelné místo). V eposu to není nikde jasně řečeno, a proto autorčiny úvahy kolem celé záležitosti jsou sporné.

V práci se několikrát mluví o *Ehre* Kriemhildy, např. s. 146, 163, 164. Podle mne se na těchto místech a dalších nejedná o *Ehre*, ale o „gesellschaftliches Ansehen“ Kriemhildy, v českém shrnutí užívá autorka správně „pověst“. Domnívám se, že autorka se tedy dala mechanicky svést středohornoněmeckým textem. Pokud jinde užívá *êre*, je vše v pořádku. Co se týče slz, které se v obou eposech a ve středověké literatuře obecně vyskytují velmi často, jsem toho názoru, že u mužů neznamenaají vždy jen slabost či zbabělost, ale leckdy také pouze smutek; středověká literatura má, jak známo, poměrně málo výrazových prostředků pro vyjadřování psychických stavů a smích a pláč mají v ní širší význam než dnes.

Práce je napsána velmi pěknou, lexikálně a stylisticky bohatou němčinou. Přesto, nebo právě proto překvapí jisté drobnější nedostatky v interpunkci (např. téměř vždy chybí čárka před spojkou *sondern*, nejednotně je též interpungováno před infinitivními vazbami, kde ovšem dnešní kodifikace je velmi tolerantní), občas se objeví nesprávný slovosled (kladení zápornky *nicht*, slovosled v souřadně spojených vedlejších větách) a zcela ojediněle nesprávnosti v kladení a tvarech ukazovacích zájmen (což však může vést k významovým nejasnostem).

Na práci si vážím samostatnosti, důkladnosti a kritického přístupu ke germanistické literatuře, a to i z pera nejváženějších autorit. Autorka prokázala velmi dobrou schopnost vědecké práce v oblasti starší německé literatury. Rigorózní práci bez výhrad doporučuji k dalšímu řízení. Podle mého názoru je výborným předpokladem pro získání titulu PhDr.

České Budějovice 25. září 2009

prof. PhDr. Václav Bok, CSc.